

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА 8. разред СРПСКИ ЈЕЗИК ПО ОБЛАСТИМА:

1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ
2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ
3. ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК
4. КЊИЖЕВНОСТ

У образовне стандарде, после одговарајућих испитивања и одређивања нивоа, треба укључити и област УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ. Као основа за дефинисање стандарда у тој области може послужити следећи списак знања и умења: правилно изговара гласове; поштује књижевнојезичку норму у говору; изражајно чита уметнички текст обрађен у настави и изражајно казује научен текст; препричава текст без сажимања или са сажимањем; зна да исприча о стварном или измишљеном догађају, у првом или трећем лицу, поштујући изворну хронологију или ретроспективно; уме усмено да обавести некога о нечему и опише нешто (да усмено сачини експозиторни и дескриптивни текст); уме да учествује у расправи; уме да формулише своје мишљење и да га јавно искаже; и има изграђену културу комуникације (културу сопственог изражавања, као и слушања и поштовања туђег мишљења).

ОСНОВНИ НИВО

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.

1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

У области ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ ученик/ученица:

- СЈ.1.1.1. разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи
- [СЈ.1.1.2. разликује уметнички и неуметнички текст; уме да одреди сврху текста: експозиција \(излагање\), дескрипција \(описивање\), наратија \(приповедање\), аргументација, пропаганда *](#)
- СЈ.1.1.3. препознаје различите функционалне стилове на једноставним примерима
- [СЈ.1.1.4. разликује основне делове текста и књиге \(наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор\); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста](#)
- [СЈ.1.1.5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима](#)
- [СЈ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног](#)
- [СЈ.1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе \(временски след, средство – циљ, узрок – последица и сл.\) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту](#)
- СЈ.1.1.8. чита једноставне нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме и графиконе

2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

У области ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ученик/ученица:

- СЈ.1.2.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу)
- СЈ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу
- СЈ.1.2.3. саставља једноставан експозиторни, наративни и дескриптивни текст и уме да га организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста)
- СЈ.1.2.4. уме да преприча текст
- [СЈ.1.2.5. свој језик прилагођава медијуму изражавања* \(говору, односно писању\), теми, прилици и сл.;](#)

[препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете \(формални или неформални\)](#)

[СЈ.1.2.6. влада основним жанровима писане комуникације: саставља писмо; попуњава различите обрасце и формуларе с којима се сусреће у школи и свакодневном животу](#)

СЈ.1.2.7. зна да се служи Правописом (школским издањем)*

[СЈ.1.2.8. примењује правописну норму \(из сваке правописне области\) у једноставним примерима](#)

СЈ.1.2.9. има изграђену језичку толеранцију и негативан став према језику дискриминације и говору мржње*

3. ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК

У подобласти ГРАМАТИКА ученик/ученица:

СЈ.1.3.1. зна особине и врсте гласова; дели реч на слоге у једноставнијим примерима; примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовним променама

СЈ.1.3.2. уочава разлику између књижевне и некњижевне акцентуације*

СЈ.1.3.3. одређује место реченичног акцента у једноставним примерима

[СЈ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи](#)

СЈ.1.3.5. разликује просте речи од твореница; препознаје корен речи; гради реч према задатом значењу на основу постојећих творбених модела

[СЈ.1.3.6. препознаје синтаксичке јединице \(реч, синтагму, предикатску реченицу и комуникативну реченицу\)](#)

СЈ.1.3.7. разликује основне врсте независних реченица (обавештајне, упитне, заповедне)

СЈ.1.3.8. одређује реченичне и синтагматске чланове у типичним (школским) примерима

СЈ.1.3.9. правилно употребљава падеже у реченици и синтагми

СЈ.1.3.10. правилно употребљава глаголске облике (осим имперфекта)

СЈ.1.3.11. препознаје бирократски језик као непожељан начин изражавања*

У подобласти ЛЕКСИКА ученик/ученица:

СЈ.1.3.12. познаје основне лексичке појаве: једнозначност и вишезначност речи; основне лексичке односе: синонимију, антонимију, хомонимију; метафору* као лексички механизам

СЈ.1.3.13. препознаје различита значења вишезначних речи које се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.)

СЈ.1.3.14. зна значења речи и фразеологизама који се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.), као и оних који се често јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.)

СЈ.1.3.15. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (једноставни случајеви)

СЈ.1.3.16. служи се речницима, приручницима и енциклопедијама

У подобласти НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК ученик/ученица:

СЈ.1.3.17. разликује појмове књижевног и народног језика; зна основне податке о развоју књижевног језика код Срба (од почетака до данас)

СЈ.1.3.18. зна основне податке о пореклу и дијалекатској разуђености српског језика

СЈ.1.3.19. зна основне податке о језицима националних мањина

СЈ.1.3.20. има позитиван став према дијалектима (свом и туђем)*

СЈ.1.3.21. разуме важност књижевног језика за живот заједнице и за лични развој*

4. КЊИЖЕВНОСТ

У области КЊИЖЕВНОСТ ученик/ученица:

[СЈ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела \(предвиђених програмима од V до VIII разреда\) са именима аутора тих дела](#)

СЈ.1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност)

СЈ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму

СЈ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац)

СЈ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: нарација, дескрипција, дијалог и монолог

[СЈ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту \(епитет, поређење, оноματοпеја\)](#)

СЈ.1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик...

СЈ.1.4.8. има израђену потребу за читањем књижевноуметничких текстова и поштује национално, књижевно и уметничко наслеђе*

СЈ.1.1.9. способан је за естетски доживљај уметничких дела*

СРЕДЊИ НИВО

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

У области ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ ученик/ученица:

СЈ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање“ (ради брзог налажења одређених информација); читање „с оловком у руци“ (ради учења, ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања*

СЈ.2.1.2. познаје врсте неуметничких текстова (излагање, технички опис, техничко приповедање, расправа, реклама)

СЈ.2.1.3. препознаје и издваја језичка средства карактеристична за различите функционалне стилове

[СЈ.2.1.4. разликује све делове текста и књиге, укључујући индекс, појмовник и библиографију и уме њима да се користи](#)

[СЈ.2.1.5. проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих \(према датим критеријумима\)](#)

СЈ.2.1.6. разликује чињеницу од коментара, објективност од пристрасности и пропаганде на једноставним примерима

[СЈ.2.1.7. препознаје став аутора неуметничког текста и разликује га од другачијих ставова изнетих у таквом тексту](#)

2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

У области ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ученик/ученица:

СЈ.2.2.1. саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је јединствен, кохерентан и унутар себе повезан

[СЈ.2.2.2. саставља вест, реферат и извештај](#)

СЈ.2.2.3. пише резиме краћег и/или једноставнијег текста

CJ.2.2.4. зна основне особине говорног и писаног језика*

[CJ.2.2.5. зна правописну норму и примењује је у већини случајева](#)

3. ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК

У подобласти ГРАМАТИКА ученик/ученица:

CJ.2.3.1. одређује место акцента у речи; зна основна правила акценатске норме

CJ.2.3.2. препознаје гласовне промене

[CJ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи](#)

CJ.2.3.4. познаје основне начине грађења речи (извођење, слагање, комбинована творба, претварање)

CJ.2.3.5. препознаје подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица)

[CJ.2.3.6. одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима](#)

CJ.2.3.7. препознаје главна значења падежа у синтагми и реченици

CJ.2.3.8. препознаје главна значења и функције глаголских облика

У подобласти ЛЕКСИКА ученик/ученица:

CJ.2.3.9. познаје метонимију* као лексички механизам

[CJ.2.3.10. зна значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима \(у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.\), као и литерарним и медијским текстовима намењеним младима, и правилно их употребљава](#)

CJ.2.3.11. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (сложенији примери)

4. КЊИЖЕВНОСТ

У области КЊИЖЕВНОСТ ученик/ученица:

CJ.2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања

CJ.2.4.2. повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација

CJ.2.4.3. разликује лирско-епске врсте (балладу, поему)

CJ.2.4.4. разликује књижевна научне врсте: биографију, аутобиографију, дневник и путопис и научно-популарне текстове

[CJ.2.4.5. препознаје и разликује одређене \(тражене\) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту \(персонификација, хипербола, градација, метафора, контраст\)](#)

[CJ.2.4.6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика \(психолошке, социолошке, етичке\) и њихову међусобну повезаност](#)

CJ.2.4.7. разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог/унутрашњи монолог, дијалог

CJ.2.4.8. уочава разлику између препричавања и анализе дела

CJ.2.4.9. уме да води дневник о прочитаним књигама*

НАПРЕДНИ НИВО

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

1. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

У области ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ ученик/ученица:

СЈ.3.1.1. проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих (према датим критеријумима)

[СЈ.3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст](#)

[СЈ.3.1.3. издваја из текста аргументе у прилог некој тези \(ставу\) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту](#)

[СЈ.3.1.4. чита и тумачи сложеније нелинеарне елементе текста: вишеструке легенде, табеле, дијаграме и графиконе](#)

2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

У области ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ученик/ученица:

СЈ.3.2.1. организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов тексту и поднаслове деловима текста

[СЈ.3.2.2. саставља аргументативни текст](#)

СЈ.3.2.3. пише приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.), репортажу и расправу

[СЈ.3.2.4. пише резиме дужег и/или сложенијег текста](#)

СЈ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму

3. ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК

У подобласти ГРАМАТИКА ученик/ученица:

СЈ.3.3.1. дели реч на слоге у сложенијим случајевима

СЈ.3.3.2. познаје гласовне промене (уме да их препозна, објасни и именује)

СЈ.3.3.3. зна и у свом говору примењује* акценатску норму

СЈ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама

СЈ.3.3.5. познаје и именује подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица)

[СЈ.3.3.6. познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика \(уме да их објасни и зна терминологију у вези с њима\)](#)

У подобласти ЛЕКСИКА ученик/ученица:

СЈ.3.3.7. уме да одреди значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава, контекста у коме су употребљени, или на основу њиховог порекла

СЈ.3.3.8. зна значења речи и фразеологизама у научнопопуларним текстовима, намењеним младима, и правилно их употребљава

4. КЊИЖЕВНОСТ

У области КЊИЖЕВНОСТ ученик/ученица:

[СЈ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова карактеристичних тема и мотива](#)

СЈ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту

СЈ.3.4.3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу

[CJ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту](#)

[CJ.3.4.5. одређује и именује врсту стиха и строфе](#)

CJ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело

CJ.3.4.7. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже

[CJ.3.4.8. повезује књижевноуметничке текстове с другим текстовима који се обрађују у настави*](#)

*У стандарде су укључени и они који овим приликом нису испитани. Они су обележени звездицом.